

Októbertől áprilisiig

A párt zászlóbontása Szegeden

A kommunista párt helyi szervezetének létrehozásáról Szegeden már a felszabadulást megelőző napokban folytak megbeszélések, a volt illegális kommunista pártseit tagjai, a szociáldemokrata pártszervezet balszárnyának vezetői és a szakszervezetek, főként az építők radikális elemei között. A szervezet létrehozásáig azonban ekkor még nem jutottak el. A város felszabadulásával megteremtődtek ugyan a demokratikus élet kibontakozásának feltételei, de a legsürgősebb közéleti feladatok (a polgárőrség felállítása, a közigazgatás megszervezése stb.) átmenetileg hátráltatóan hatottak a szervezet létrehozására.

A pártszervezéssel kapcsolatos események azt követően gyorsultak fel, hogy 1944. október 15-én Szegedre érkezett Vas Zoltán, a Szovjetunióban élő magyar kommunista emigráció vezetőinek megbízásából. Megérkezése napján azonnal kapcsolatba lépett a munkásmozgalom helyi vezetői közül id. Komócsin Mihállyal és — a közelmúltban elhunyt — Krajkó Andrással. A megbeszélések a Tisza Szállóban folytak. Ekkor született döntés a szegedi kommunista pártszervezet megalakításáról. A megbízott szervezők megkeresték a munkásmozgalom ismertebb helyi vezetőit, de főként a polgárőrök között folytattak szervező munkát. Helyesnek bizonyult a szervezéssel kapcsolatos elképzelésük, mert 2–3 nap elteltével közel 20 polgárőr vállalkozott arra, hogy közreműködik a pártszervezet megalakításában. Ez a magyarázata annak, hogy október 18-án a polgárőrség irodáiban — a városi bérházban — alakult meg a szegedi pártszervezet, a Kommunista Magyarországi Pártja szegedi csoportja elnevezéssel. Ezt az eseményt délután a városi színházban tartott első szabad nagygyűlésen id. Komócsin Mihály jelentette be. Még ugyanezen a napon megjelent a pártszervezet lapja, a Szegedi Népakarat.

Miután a párt szervezeti működésének biztosításához október 19-én igénybe vették a Kálvin téri volt vitézi székházat, az együtt levők megválasztották a pártvezetőséget: Gombkötő Péter, Krajkó András, id. Komócsin Mihály, Mison Gusztáv és Gyólai István személyében. A szervezet titkára Gombkötő lett. „Meggyőződésem, hogy a párt jó kezekben van, jól indult és erős lesz” — írta Vas Zoltán a Moszkvában maradt pártvezetőknek küldött levelében.

A pártvezetőség személyi összetétele viszonylag rövid idő alatt többször is változott, de azt a célt, amelyet az első vezetőség elhatározott, vagyis hogy befolyását minden vonalon, nap mint nap egyre jobban érvényesítse, az újabb vezetőségi tagok is magukénak vallották. Ennek megfelelően, a fontos közigazgatási gazdaságirányítói posztokra, s a közélet más területeire a párt tagjait dele-

gálták. A többségükben munkaadók és nyomdai szedőgépek mellől kiemelt elvtársak nem csekély bátorságot, határozott politikai kiállást tanúsítottak az új munkakörökben. Becsülettel és eredményesen végezték az egyre sokrétűbbé és bonyolultabbá váló munkát. Ekkor lett polgármester-helyettes Dénes Leó, ekkor került a közéletmezési ügyek élére Horváth József, Lakó Antal az időközben megalakult városi gazdasági bizottságban vállalt felelős munkát. Az ipartestület élére Katona András került, a közmunkaügyi hivatal vezetője Mison Gusztáv lett.

A pártszervezet megalakulásakor — mint már említettük — alig 20 fő volt a tagok száma. November első napjaiban már csaknem 700 tagot számláltak. A gyors létszámnövekedéshez az is hozzájárult, hogy a szegedi kommunisták a környező községekben is megkezdték a pártszervező munkát.

A politikai pártok közül elsőként megszerveződő kommunista párt mind sajtóival, mind egyéb agitációs munkáival a széles körű nemzeti összefogásért szállt síkra, nyilvánosságra lépése első pillanatától. A pártszervezet első taggyűlését október 26-án tartották, de ezúttal — jelentőségére való tekintettel — a másodikról szólunk, amelyet november 19-én rendeztek. A párttagság ekkor ismerte és vitatta meg a Központi Vezetőség által kidolgozott akcióprogramot. Ugyanis időközben Szegedre érkezett az MKP Moszkvában tartózkodó vezetőségének több tagja. Azonnal hozzáálltak egyrészt a pártszervező munka kibontakoztatásához, másrészt a már meglévő szervezetek egységes irányításának, a kommunisták legfontosabb tennivalóinak ki-munkálásához. Ennek a folyamatnak volt egyik állomása a szegedi pártszervezet taggyűlése. Köztudomású, hogy a párt akcióprogramja lett a Szegeden december 3-án megalakult Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja, és a Debrecenben megalakult Ideiglenes Nemzeti Kormány is magának ismerte el.

A programból adódó feladatok megvalósításán dolgoztak a kommunisták, sok demokratikus érzelmű emberrel együtt. A kommunisták voltak a szorgalmazói a „Szegedi Kiáltvány”-nak. Ugyancsak tevékenyen közreműködtek a születőfélben levő népi bizottságok megalakulásában és munkáiban. Széttették a szervezetek, demokratikus ifiúszági szervezetek, az antifasiszta nőszövetség létrehozását. Ott voltak a demokratikus hadsereg megeremtésénél is.

Meggyőződésünk, hogy minden haladó hagyomány ellenünk és, övönket is formáló, eleven érv. Felszabadulásunk 40. évfordulóján tisztelettel emlékezünk forradalmár elődeinkre és vállaljuk az igaz ügyért folyó harcot.

DR. DÉGI ISTVÁN

Népek hazája nagyvilág Irói jegyzetlapok

Minden telünk nyár valahol, másnak; minden éjszakánk nappali verőfény. Így kerek a világ.

* Széliegvetet egy Petőfi-vershez:

Legmesszebbre a határokon túlra — a hazai barikád tetejéről látni?

* Igen, „az egyes nemzetek szellemi termékei közkinccsé válnak”, de hozzá kell ma már tennem: a szellemi szemetet is: közgondná, közdiszokká, közsopredékké.

* Csábító hasonlat: a minden rendű és rangú keretközösségeket — mint mezzanvi törtét — közös nevezőre kell hoznunk, hogy összehadhassuk őket. Csak, hogy ennél a műveletnél első-kadnak olvan lényeges tartalmi és valóselemek, melyek az új differenciálódás elemei, s főszerep vár rájuk az összeadó-dás után.

* A menetrend a szokásos: különöznünk kell, hogy egyesülhessünk — egyesülünk kell, hogy különbözhesünk.

* Jóval több mint száz olvan ország van a földkerekségen, amelyre minden bizonnyal nem gondolunk, amikor évődünk a magunk kicsinységén — vajon miért csak a sokkal kevesebb „nagy ország” az állandó összehasonlítási alap?

* Lám, egyszerű matematikai arányszámmal bizonyítható, hogy nem lehet véletlen a hasonlítgatások iránya, ha folvton a kevesebb felé, és sohasem a nagy többség felé szóródik.

* Vajon a kicsi ország szapora emlegetésében nem a kicsi felelősség keres igazolást?

* Olvasforma a népek, nemzetek, országok függetlensége is, mint az egyén szabadsága: röviden és hézagosan szólva: fel-

ismert szükségszerűség. Sosem is volt, hát hogyan lehetne ma függetlenség a történeti, föld-raizi tényezők — realitások — számbavétele nélkül.

* Kölcsönösség, egyenrangúság, viszonzosság — úgy tetszik, ezek a függetlenség nem változó, nem avuló, lényegi jegyei. Az eredményekben is, a korlátozó-sokban is.

* Amíg a bevándorlók szűrése a leggazdagabb országok elismert önvédelmi fogá, addig el kell ismernünk mindenütt a világon a kivándorlók szűrésének önvédelmi fogát. Máskülönben zöld utat kap: a modern gvarmatosítás.

* Nem sokat ér az a távolsági humanizmus, amelynek közvetlen környezetéből — itt és most — sem együttérzésben, sem tettekben nincs fedezete. Amely csak ezer, tízezer kilométerekre hatékony, de a saját szűkebb társadalmi-hazai közegében — ahol tehát csak küzdelemmel, áldozatokkal, kockázatokkal együtt lehet vállalni — szinte minden érzékenységét-hatékony-ságát elveszti.

* Sőt: ugyanezek között a távolsági humanisták között, akik rendre olvan gondokat vesznek a szívükre, amelyeket eleve nem vehetnek a vállukra feltűnően sokan vannak, akik nem egyszerűen közönvősek, hanem éppenséggel türelmetlenek, elutasítók, ingerültek, ha olvan hazai gondokkal-sorskérdésekkel találkoznak szembe, amelyekből megszakadásig vehetnek át terhet — a vállukra is. Iaz, nem kockázat nélkül.

* Részlet, útinaplóból: Napról napra hetekig árad a látványok zuhataga, egyik hullám a másikat temeti, elmosa, kisimítja. Fogvasztás a látvány nekem, idegennek, hab-

szolia a szemem eleinte, aztán jóllakottan, elteltén csipegeti.

* Hová lettek az első napok emlékezetes pillanatai, nagy érzései? Meddig élmény a világiárónak az új, az ismeretlen, a látvány, és mettől kezdve csak — fogvasztás?

* Gvanítom, a sok utazás felületességre neveli az embert. Elmélyülésre nincs idő, a friss benyomásokra újabbak, még frissebbek torlódnak — alig hiszem, hogy ez a mennyiség valaha is minőségbe csap át.

* A békés együttélés lehetőségeit még alig izlelgeti: a sokféleköpp megosztott emberiség, és ime, máris fölraizolódik a közeli övő térképén a felparcellázatlan emberi köztulaidon, mely a közös létérdek kényszerével már nem is csupán békét, de azon túl szövetséget, együttműködést parancsol a népeknek: egyetemes közvagyvönunk a levegő, az éltető víz — sőt a talai, a szabad természet rombolása sem csupán belügy.

* Konvergencia? Úgy tetszik, nemcsak a természet valósága, de olykor a társadalom, a gazdaság valósága is tartalmazhat olvan évi-denciákat, amelyeket ténynek, törvénynek kell elismerni, netán hasonló következtetéseket levonva a kapitalizmusban és a szocializmusban egyaránt.

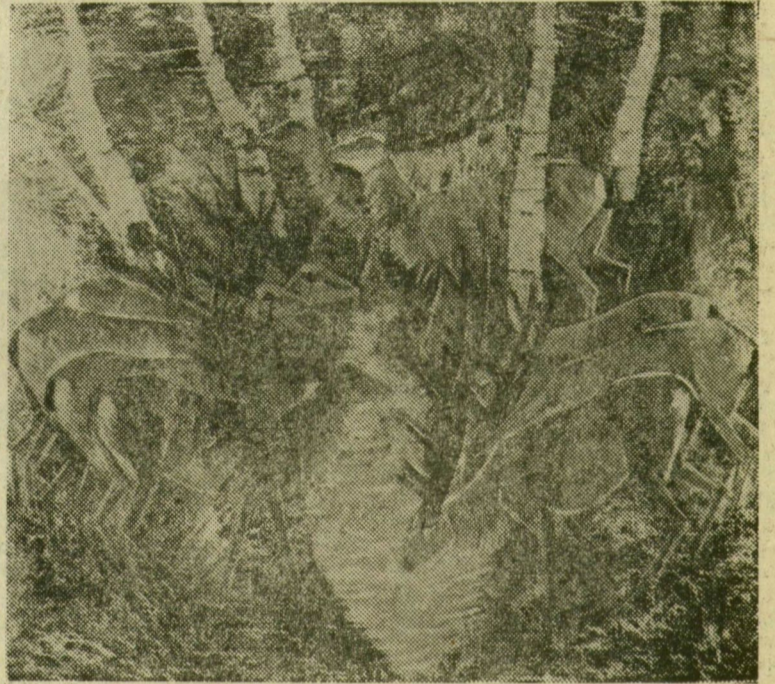
* Útközö voltunk idáig, olykor a küzdő felek csapásait mindkét irányból felfogó s élő tömegével fékező harmadik. Szeretnénk végre azzá válni, amire szintén predesztinál történelmi-földraizi helyzetünk: híd és kapocs az égtájak, a világ-méretű áramlatok, az egymással végleg megbékélt népek között.

* Minket már csak ez a szerep, s ez a hivatás kárótolhatna valamelvest a történelmünkért.

PEKETE GYULA

XXXI. Vásárhelyi Őszi Tárlat

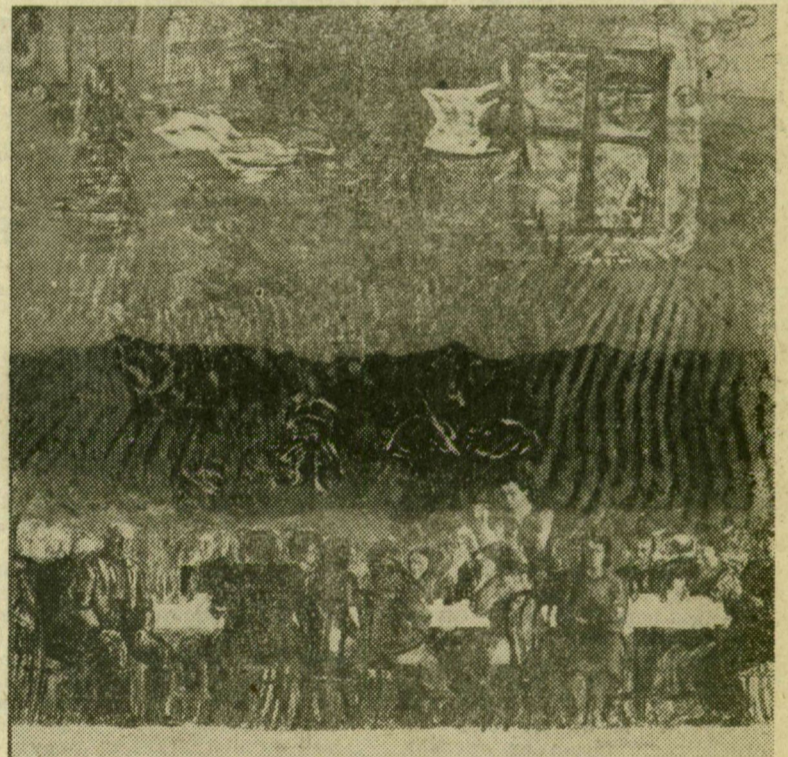
Négy mű a háromszázötvenből

NÉMETH JÓZSEF: TISZTA FORRÁS

KURUCZ D. ISTVÁN: TANULMÁNYFEJEK 48-AS PANNÓHOZ

SZALAY FERENC: TISZTELET A TSZ-NYUGDÍJASOKNAK

HÉZSÓ FERENC: SZÉNAGYŰJTŐK